

SEDLEC U VYSOKÉHO MÝTA

PRŮZKUM VESNICKÝCH STAVEB¹⁾

ZUZANA VAŘEKOVÁ

Vesnice Sedlec²⁾ leží ve východních Čechách (okr. Ústí nad Orlicí), 4 km západně od Vysokého Mýta, na opukové náhorní plošině místně zvané Na Vrších. Vesnice byla založena u malé vodoteče, pojmenované Zbraň,³⁾ která teče severozápadním směrem a vlévá se do řeky Loučné. Místní úrodná sprašová půda a přístup k vodě lákaly obyvatele od pravěku.⁴⁾ První písemná zmínka o vesnici pochází z roku 1325,⁵⁾ kde se připomíná jako vesnice náležející drobné šlechtě. Roku 1410 se objevuje zapsána v Deskách dvorských jako „villa Sedlice“.⁶⁾ Roku 1431 byla vesnice rozdělena mezi dva majitele, severní část patřila drobné šlechtě a její jižní část vesnice připadla panství Vysoké Mýto.⁷⁾ Toto rozdělení se udrželo až do zániku patrimoniální správy. K roku 1547 byla severní část vesnice zaevidována v deskách dvorských jako majetek panství Košumberk, kam patřila i většinu 17. století.⁸⁾ V 18. století byla košum-

Obr. 1: Sedlec (okres Ústí nad Orlicí), pohled na patrové domy v usedlostech v severní frontě návsi vesnice Sedlec. Zleva usedlost čp. 16, 15, 14, vpravo čp. 13 s přístavbou výčepu z 20. let 20. století před průčelí domu (autorem fotografií v článku je Z. Vařeková, není-li uvedeno jinak).

berská část vesnice připojena k panství Chroustovice,⁹⁾ kde zůstala majetkem až do zániku patrimoniální správy. Od roku 1850 byl Sedlec samostatnou obcí, která náležela do soudního a politického okresu Vysoké Mýto.

VÝVOJ PŮDORYSU A ZÁSTAVBY VESNICE

Pozůstatkem středověkého vývoje vesnice je půdorys jejího návsiho jádra, který byl zřejmě pravidelně rozměřen kolem trojstranné obdélné návsi přiléhající otevřenou stranou k potoku s navazujícími pruty polností za domy.¹⁰⁾ Na základě map stabilního katastru je asi pravděpodobné, že pluzina byla tzv. lánová – s pruty polností, navazující na jednotlivé strany zástavby. Pruty byly rozměřeny mezi hlavními cestami a končily zpravidla lesním porostem.

Kvůli nedostupnosti pozemkových knih nelze prozatím vysledovat historický vývoj usedlostí.¹¹⁾ Proto se prvním písemným pramenem podstatným pro sídelní vývoj vesnice stává berní rula, která zaznamenává ve vesnici dvanáct sedláků, dva zahradníky, dva chalupníky a jedno stavení, zva-

1) V příspěvku jsou prezentovány výsledky z archivního a terénního průzkumu autorky z let 2008–2010, který byl zpracován v diplomové práci pod vedení prof. J. Škabradý: Z. Vařeková, *Stavební vývoj vesnice Sedlec*. Pardubice 2010, dipl. práce. Diplomová práce se inspirovala studií M. Ebel – J. Škabrada – P. Dostál, *Zděná klasicistní přestavba vesnice Loubí po požáru roku 1843*, *Průzkumy památek* IV, č. 1, 1997, s. 63–92. Výsledky diplomové práce byly v rámci výzkumného úkolu NPÚ upraveny a doplněny.

2) Nejstarší podoba tohoto názvu byla Sedlice a vznikla ze základu slova Sedlo. Od nepřímých pádů slova bylo utvořeno nové podstatné jméno Sedlec, A. Profous – J. Svoboda, *Místní jména v Čechách IV*. Praha 1957, s. 23.

3) Národní archiv (dále NA) Praha, Indikační skica, inv. č. 3724, sign. Chr 4. Dnes se používá názvu Sedlecký potok. Terénní průzkum 10. 5. 2007.

4) Na k. ú. obce byly nalezeny pozůstatky lužické, slezko-platěnické a laténské kultury, doby hradištní a středověké, D. Vích, *Eneolitické nálezy z českomoravského pomezí, Pravěk – Nová řada* 11, 2001, s. 61–89; *Týž*, *Neolitické osídlení Litomyšlska a Vysokomýtska, Pomezí Čech a Moravy* 5, 2002, s. 7–78; *Týž*, *Nález laténského skleněného náramku na Vysokomýtsku, Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 28, 2002, s. 183–185; *Týž*, *Laténské nálezy na českomoravském pomezí, Pravěk* NR 13, 2003, s. 309–350.

5) A. Profous – J. Svoboda, o. c. v pozn. 2, s. 22.

6) Z. Vařeková, *Sídelní vývoj Sedlce v 17.–19. století*. Pardubice 2007, s. 22.

7) A. V. Šembera, *Vysoké Mýto. Královské věnné město v Čechách*. Olomouc 1848, s. 60. Dále také *Výpisky z obecní kroniky Sedlce od 1832–1926*, nefol., rkp (v soukromé sbírce pana Jiřího Táborského, uložené v čp. 33 v Sedlci u Vysokého Mýta).

8) NA Praha, *Berní rula, Chrudimsko sv. 13*, inv. č. 13, fol. 225–226; K. Doskočil, *Berní rula sv. 2, díl 1. Popis Čech r. 1654*. Praha 1953, s. 276.

9) K. Doskočil, o. c. v pozn. 8, s. 276.

10) Potvrzený středověký původ usedlosti je zatím pouze v jednom případě u čp. 15. Zde byla při stavebních úpravách ve sklepě objevena část zahloubeného objektu středověkého původu, ale bez přesného určení účelu, D. Vích, *Přehled archeologických akcí Regionálního muzea ve Vysokém Mýtu v roce 2007*, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové*, v tisku.

11) Pozemkové knihy vesnice Sedlec jsou z velké části uloženy v SOKA Ústí nad Orlicí a badatelsky nepřístupné.

Obr. 2: Sedlec na mapě stabilního katastru z roku 1839.

ně Sušikovské, zpustlé během třicetileté války.¹²⁾ Z dvanácti sedláků dva patří k panství Vysoké Mýto. Z těchto kusých informací lze předpokládat, že z počtu deseti selských usedlostí, rozložených zřejmě kolem návsi, jsou čtyři usedlosti na severní straně návsi, čtyři na západě a dvě na jihu. Dvě usedlosti patří pod Vysoké Mýto a jsou situovány v jižní části vesnice, ale bez podrobnějších informací nelze prozatím identifikovat jednotlivé usedlosti.

Na půdorysu vesnice se projeví dva významné vlivy. Jedním z nich je konfigurace terénu. Vesnice je rozložena na horním závěru údolí potoka Zbraň, který vytváří výraznější terénní zářez v severovýchodní části katastru. Druhým vlivem bylo rozdělení vesnice mezi dvě panství roku 1431. Selské usedlosti náležející Košumberskému panství byly rozloženy tradičně kolem návsi a selské usedlosti náležející pod Vysokomýtské panství byly situovány v jižní části vesnice, kde vytvářely jakousi jižní ulicovku.

V příznávací fazi z roku 1713, je uvedeno již osmnáct hospodářů a dvě chalupy bez pozemku.¹³⁾ Košumberská část vesnice přešla v 18. století pod panství Chroustovice,

12) NA Praha, Berní rula, Chrudimsko sv. 13, inv. č. 13, fol. 225–226, 699.

13) NA Praha, Tereziánský katastr, panství Chroustovické, inv. č. 1181, fol. 117–118.

kde je zachyceno 13 usedlostí a 2 chalupy bez pozemku. V druhém dílu vesnice, patřícím panství Vysoké Mýto, je zapísáno pět usedlostí, které již lze za pomoci přístupných pramenů identifikovat. Jedná se o čp. 1, 2, 3, 4, 5.¹⁴⁾ Nárůst domkářských stavení, obecně charakteristický pro 18. století, je v Sedlci zřetelný při rekonstrukci prvního okruhu číslování z roku 1771, kdy bylo přiděleno 43 čísel popisných.¹⁵⁾ Domkářskou zástavbu potvrzuje josefský katastr z roku 1788, který zaznamenal další nárůst domů. Z 50 čísel popisných jich sedm¹⁶⁾ náleželo panství Vysoké Mýto. Mezi lety 1713 a 1788 se počet stavení ve vesnici výrazně zvýšil, z 20 na 50.¹⁷⁾ Vesnice měla v závěru 18. století uzavřenou náves; ze severovýchodní strany hustě zastavěnou domy sociálně slabších obyvatel.

Živá stavební činnost se nezastavila ani v následujících letech. Mezi lety 1788–1827 přibýlo šestnáct čísel popisných, čp. 51–66, roku 1828 byla postavena usedlost čp. 67, poté čp. 68 a roku 1848 čp. 69.¹⁸⁾ Sídlní vývoj vesnice proměnil urbanistickou skladbu, ale také sociální strukturu společnosti vesnice, kdy ve vesnici převažují domy slabších sociálních vrstev.¹⁹⁾ Velké statky jsou mapou stabilního katastru zachyceny v jižní části vesnice a na severní a západní straně návsi; převažující domkářská zástavba, profilující se v předchozím období v severovýchodní části návěsního jádra, pokračuje zástavbou v severovýchodní části vesnice podél potoka, směrem k Vraclavi.

Vesnice prošla v padesátých letech 19. století pěti velkými požáry v roce 1852,²⁰⁾ 1854,²¹⁾ 1856,²²⁾ 1857,²³⁾ 1858²⁴⁾, které významně zasáhly do struktury zástavby a stavebního vývoje vesnice. Při největším požáru v roce 1852 shořelo 26 domů.

Sídlní vývoj vesnice po rychlém rozvoji na přelomu 18. a 19. století se v druhé polovině 19. století výrazně zbrzdil. Mezi lety 1853–1886 přibýly tři domy, čp. 71, škola čp. 72 a čp. 73. Posledními domy postavenými před koncem 19.

14) Z. Vařeková, o. c. v pozn. 1, s. 28.

15) Okruh prvního číslování je podrobně popsán v práci Z. Vařeková, o. c. v pozn. 6, s. 17–18.

16) Domy čp. 1–5, 37, 50. NA Praha, Josefský katastr, inv.č.1357, kart. 560.

17) Jedná se o velký nárůst domkářských domů a usedlostí, který není v okolních vesnicích Vysokomýtska tak častý, a je zřejmě, že takový stavební rozmach byl následkem dalších souvislostí, které by bylo potřeba vysvětlit archivním průzkumem.

18) Výpisky, o. c. v pozn. 7.

19) NA Praha, Duplikát Stabilního katastru, inv. č. 1385, kart. 625. Sedláci čp. 11, 14, 15, 16, 38; 1/2 sedláci čp. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 13, 56, 58, 67; zahradníci čp. 17, 39, 52, 53, 54; chalupníci čp. 1, 9, 23, 48, 49, 55, 65, 68, 69; domkáři čp. 12, 18–22, 24–36, 40–47, 50, 51, 57–64, 66.

20) „Dne 13. února o půl sedmé večer vyšlehl ze stodoly čp. 38 oheň, který byl větrem hnán do vsi tak, že v půl hodině bylo 26 čísel popisných v jednom plameni.“ Plameny zasáhly domkářskou „tlačenicí“ pod návsi, v severozápadní části, a většina domů zcela shořela. Výpisky, o. c. v pozn. 7.

21) Vyhorelo čp. 18, 20, 21, 47 (požár zřejmě přestála roubená světnice), 51. Výpisky, o. c. v pozn. 7.

22) Shořely stodoly a maštale čp. 52, 54; střecha čp. 2, stavení čp. 3, 4, 5, 8. Výpisky, o. c. v pozn. 7.

23) Požár z roku 1857 se prohnal mezi statky v jižní části vesnice, poškozeny byly usedlosti čp. 2, 3, zcela shořely usedlosti čp. 4, 5, 8. Čp. 8 se nově přesunulo na novou parcelu na opačné straně cesty směrem do Vysokého Mýta.

24) Při požáru z roku 1858 uhořel blesk do stodoly čp. 6 a zničil celou usedlost čp. 6, dům čp. 43 a usedlost čp. 7. Usedlost čp. 7 stála u okraje návsi a po požáru se otočila od návsi směrem k cestě vedoucí do Vysokého Mýta.

století jsou čp. 74, 75 a 76, postavené do roku 1894.²⁵⁾ Jedná se o domy domkářů, situované na severním konci vesnice, v místě bývalého kamenného lomu.²⁶⁾ V závěru 19. století v Sedlci stálo 76 čísel popisných.

VÝSTAVBA DO ZAČÁTKU 19. STOLETÍ

Ze starší zástavby vesnice toho zbylo velmi málo. Určitou představu, ovšem dosti útržkovitou, si můžeme udělat z dochovaných stavebních konstrukcí a fotografií z počátku 20. století. O stavební činnosti a vývoji domů ve vesnici v 16., 17. i 18. století toho víme málo, protože starší fáze byla povětšinou překryta pozdější stavební činností.

Na Vysokomýtsku a blízkém Litomyšlsku se dochovalo několik příkladů domů, které náležejí k nejstarší vrstvě vesnických pozdně středověkých roubených domů na našem území.²⁷⁾ Tyto stavby lze poznat podle specifického uspořádání, které se vyznačuje vysokou obytnou místností. Na vysoký přední díl navazovaly patrové síně a komory. Po změně způsobu vytápění obytné místnosti klesla i její výška a nižší první díl domu byl dorovnáván „polopatrem“ na úroveň zadní vyšší komorové části.²⁸⁾

Historická fotografie návsi z počátku 20. století zachytila dům čp. 11, který odpovídá této stavební charakteristice. Jednalo se právě o dům s roubeným předním dílem, zděnou patrovou síní a patrovými zadními komorami.²⁹⁾ Dalším zajímavým reliktem starší zástavby je skrytý strop nad obytnou místností v domě čp. 10. Dům je dnes zděný, přízemní, s nezvykle vysokým prvním dílem domu. V obytné místnosti je dochován dřevěný strop ve výšce 3,4 m, který je skrytý sníženým podhledem a který nelze kvůli nepřístupnosti prozatím ověřit.

Při pohledu na mapu stabilního katastru roku 1839 je

25) Z. Vařeková, o. c. v pozn. 6, s. 21–22.

26) SOA Zámorsk, VS Rychmburk III, inv. č. 412, č. m. 340–344.

27) J. Škabrada – Z. Syrová – J. Syrový, Studie, in: Vesnický dům v 16.–17. století. Praha 1992.

28) Z. Vařeková – J. Švec, Dva příklady patrových domů smíšenou konstrukcí stěn na Vysokomýtsku, in: Dějiny staveb. Plzeň 2011, s. 99–110.

29) Dům byl zbořen v roce 1972.

Obr. 3: Sedlec, pohled na domkářskou zástavbu v severní části vesnice, při komunikaci směrem do Vraclavi, zprava čp. 47, 22, 21, 20.

Obr. 4: Sedlec, historická fotografie návsi vesnice z počátku dvacátého století. Vlevo dům v usedlosti čp. 11 je nápadný roubeným předním dílem s navazující zděnou patrovou síní a zadními komorami. Toto uspořádání odpovídá stavební charakteristice pozdně středověkých vesnických domů. Dům byl zbořen v roce 1972. V zadní návesní frontě je zachycen patrový dům v usedlosti čp. 15 a výměnek v usedlosti čp. 16. (fotografie ze sbírek J. Táborského, uložena v čp. 33 Sedlec).

zajímavé zachycení usedlosti čp. 6, která je jako jediná ve vesnici vyznačena dvoubarevně, přední díl žlutě a zadní červeně. Jednalo se o dům s roubeným předním dílem a zadním patrovým zděným dílem.

Jediným představitelem dřevěné domkářské zástavby ve vesnici je dům čp. 47 s roubenou světnicí, která zřejmě pochází ze závěru 18. století.

Obr. 5: Sedlec, v popředí fotografie jsou zachycené dva zděné patrové domy, čp. 32, 33, které náleželi domkářům a byly postaveny po požáru roku 1852. Za nimi dnes zbořené domy čp. 34 a 39 (historická fotografie z počátku dvacátého století ve sbírkách J. Táborského).

PRVNÍ POLOVINA 19. STOLETÍ

Na začátku 19. století v Sedlci vrcholí vlna domkářské výstavby, která byla ukončena nejpozději na konci dvacátých let. Velká část domů stavěných v první polovině devatenáctého století byla právě obydlím domkářů a jednalo se o přízemní domy. Stavební produkci této doby jistě ovlivnilo nařízení o zákazu dřevěných staveb z roku 1816.³⁰⁾ Domy po roce 1816 byly stavěny jako zděné z opuky a nepálených cihel, se sedlovou střechou, kryté i nadále převážně spalnou krytinou. Typickou ukázkou je dům čp. 40.³¹⁾ Dům byl novostavbou z roku 1819, postaven jako přízemní obdélný dům se sedlovou střechou, krytou doškovou krytinou.³²⁾

Dispozice domů tohoto období je tradiční, s trojdílným jádrem a tradičním způsobem vytápění. Jedná se o nepřímý způsob vytápění ze síně. Základní variantu uspořádání kuchyňské části síně představovala zděná stěna s otvory topenišť, při ní podesta pro oheň na vaření a nad tím ústí dymníku. Ústí dymníku bylo usazeno na zmíněnou stěnu a při vstupní straně dymníku na první stropní trám. Zděná varianta kuchyňské části měla svůj vyzdřený prostor obsluhy topeniště a ústí dymníku bylo vynášeno klenutým pasem. Pro zdění kuchyňské niky bylo užíváno opuky a nepálených cihel. U větší domů byla zadní část síně vyhrazena celá kuchyňskému provozu. Jednalo se o zděnou klenutou místnost, zvanou černá kuchyně. Dymník začínal opět širokým dymníkovým ústím, v horní části klenby nad ústím pece. Klenba kuchyně byla zpravidla valená a směrem ke komínu stoupala.

Charakteristickou ukázkou domkářského stavení z počátku devatenáctého století je čp. 63. Jedná se o zděný dům, se sedlovou střechou, s trojdílným jádrem a tradičním způsobem vytápění. V světnici domu je strop vynášen jedním stropním trámem s okosením s výběhy. Na spodní straně trá-

mu je ve středu umístěna tradiční šestilaločná růžice, uzavřená ve třech kružnicích.

Pro tohoto období si můžeme i z písemných pramenů a literatury udělat obrázek o vzhledu domů a vesnice. Dle A. V. Šembery byly „...domy v obcích Vysokomýtských z kamene nebo dřeva vystavěné, omítané a pokryté šindelem nebo došky, novější pokryté křídlicemi...“³³⁾ V roce 1846 byl proveden zápis o vzhledu domů v Sedlci uvedený v duplikátu stavebního katastru, „...přízemní, z kamene vystavěny, šindelovou nebo slaměnou střechou kryté a postaveny se středním vstupem...“³⁴⁾ Tato stručná informace může sloužit jako podklad pro skutečnost, že patrové domy s plnohodnotným patrem nad celým přízemím se

v Sedlci před polovinou devatenáctého století téměř nevyskytovaly. Ale právě ve čtyřicátých letech devatenáctého století byla v usedlosti čp. 14 postavena, zřejmě první, novostavba patrového zděného domu, který náleží k vyspělé vrstvě klasicistních domů a který naznačuje následující stavební vývoj.

PADESÁTÁ LÉTA 19. STOLETÍ

Období následujícího desetiletí bylo pro Sedlec velmi dramatické. Vesnice v padesátých letech prošla šesti požáry (1852, 1854, dvakrát v roce 1856, 1857 1858), které výrazně změnily vzhled vesnice. Velká část vesnice během padesátých let devatenáctého století vyhořela a původcem dnešní zděné zástavby byl do jisté míry oheň, neboť jednotlivé požáry urychlily přezdívací fázi vesnice a šíření zděného domu. Klasicismus jako takový nepřinesl do českých vesnic jen důsledně zděnou stavbu. Přinesl i mnohé inovace městského původu a pozvedl tak nejenom obytnou úroveň domů, ale i výtvarnou tvářnost vesnice. Obnova vesnice po vlne požárů byla jistě plánovitá, podložena stavebními projekty.³⁵⁾ Stejnorodost a vyzrálost dispozic jak patrových domů v usedlostech, tak menších domů domkářů svědčí o projektech z rukou školených stavitelů. Složitě komponované dispozice staveb, často v celé délce klenuté, v této době již vznikaly ve velké míře na rýsovacích prknech tehdejších projektantů.³⁶⁾

Nové selské usedlosti byly po požáru stavěny dle shodného typologického členění. Trojstranný půdorys dvora byl uzavřen ohradní zdí, při komunikaci s klenutou bránou a brankou. Jednotlivé objekty byly situovány při hranicích

30) M. Ebel, Dějiny českého stavebního práva. Praha 2007.

31) Dům byl v první třetině dvacátého století odstraněn. Fotografie je uložena ve sbírkách regionálního muzea Vysoké Mýto, inv. č. 22D-12762.

32) Z. Vařeková, o. c. v pozn. 1, s. 111–112.

33) Otázkou zůstává, zda autor míní břídlíci, kterou bychom pod tímto názvem očekávali, nebo pálené tašky. Srov. M. Ebel, o. c. v pozn. 30, s. 134.

34) NA Praha, Duplikát stabilního katastru, inv. č. 1385, kart. 625.

35) Stavební plány domů ve vesnici prozatím nebyly nalezeny, příslušný fond stavebního úřadu je nepřístupný. SOKA Ústí nad Orlicí, Archiv města (dále AM) Vysoké Mýto, nepřístupné.

36) M. Ebel – J. Škabrada, Původní plánová dokumentace lidové architektury. Praha ČVUT 1996, s. 76–91.

stavební parcely, s vždy pravidelným pravouhlým tvarem a slučující v podélném traktu více jednotlivých funkčních prostor pod jednu střechu. K obytným patrovým domům byly paralelně stavěny samostatně výměnky (čp. 15, 16), se štítovou orientací směrem k veřejnému prostranství. Dvory byly uzavírány v zadní části novými zděnými obdélnými stodolami. Malé usedlosti chalupníků a domkářů byly nejčastěji stavěny v hákové dispozici. Jedná se o úhlově zalomené stavby, kde na domy bezprostředně kolmo navazují hospodářské stavby.

Obr. 6: Sedlec, zděná trojdílná stodola v usedlosti čp. 54, postavena po požáru roku 1857, s mladší úpravou štítu.

Nově stavěné domy domkářů po požáru roku 1852 byly zděné, převážně přízemní, se sedlovými střechami. Dochází i k výstavbě zděných patrových domů domkářů (čp. 33, 32; 19 a 24 jsou dvoudílné patrové domy) se sníženým komorovým prvním patrem (podchodná výška necelé 2 m).

Při opětovné výstavbě stavení domkářů po požáru roku 1852 bylo pět domů přesunuto na novou stavební parcelu na severním konci vesnice, podél komunikace. Jednalo se o čp. 12, 27, 28, 30 a 35, a novostavbu čp. 70. Novostavby byly vystavěny na terénním zlomu mezi komunikací a místním potokem. Stavby byly orientovány nevýhodně vzhledem ke světovým stranám, se zápražím obráceným na severovýchod a odvráceným od komunikace. Starší domy v této části vesnice byly orientované opačně (čp. 44, 63, 66). Zápraží bylo obrácené na jihozápad a otevíralo se přímo do komunikace. Z hlediska komunikačních vztahů a určité intimity, kterou poskytuje a vytváří zápraží domu, bylo zřejmě toto řešení nevýhodné. Orientace novostaveb pravděpodobně na toto řešení reagovala a byla logickým důsledkem směsice různých vztahů a umístění domu v terénu.

Novostavby domů byly postaveny jako přízemní, zděné, se sedlovou střechou, s polovalbou nad předním štítem, s trojdílným jádrem v levé orientaci. Jednalo se ještě o domy s tradičním způsobem vytápění, s nepřímým způsobem vytápění ze síně. V zadní části síně při světnici byla vyzděna kuchyňská nika s otevřeným ústím dymníku, vynášeným klenutým pasem. Pod ústím dymníku byly vyzděné charakteristické otvory pro obsluhu tradiční sestavy otopných zařízení, pece a kamen, a při nich podesta pro oheň na vaření.

Roku 1856 zasáhl požár velké usedlosti na jihu vesnice. Patrové zděné domy v usedlostech, charakteristické pro současný vzhled jižní části vesnice (čp. 4, 5, 6, 7, 8, 54), byly nově vystavěny v období po tomto požáru. Domy byly stavěny jako patrové, zděné z opuky, s použitím pálených i nepálených cihel. Pro většinu domů z tohoto období bylo stále charakteristické asymetrické nasazení střechy, chránící svým přesahem zápraží. Zděný štít domu byl zjemněn polovalbou, kterou lze označit za jeden z charakteristických prvků těchto staveb. Stíty domů byly lichoběžníkové, lemované římsovým profilem, členěné dvojicí oken a válcovou nikou, s plochami zdobenými štukovými motivy. Fasády patrových domů byly charakteristické pravidelným rytmem

opakování oken a jednotlivých architektonických článků. Fasády byly členěné parapetními a korunními římsami (čp. 16, 52), lizénami, okenními šambránami a štukovou výzdobou s typickými motivy slunce a polosunce (čp. 14) a zubořezu (čp. 16, 52). Časté bylo provedení nárožní bosáže (čp. 4, 14). Fasády byly v předním průčelí kvůli štukové výzdobě omítané vápennou omítkou, ale dvorní podélné strany domů zůstávaly omítané tradiční hliněnou omítkou s celoplošným bílením (čp. 14, 16, 52). Dochází ke zkrácení nádvorní pavlače do podoby krátkého balkónu přístupného pouze z horní síně, neboť zadní sýpková komora je přístupná v patře z horní síně.

Patrové domy byly stavěny s trojdílným jádrem, dvoutraktové, komorového typu (chlévní typ pouze u čp. 5). Domy byly stále ještě stavěny s tradičním způsobem nepřímého vytápění. Zadní část síně byla vyhrazena celá kuchyňskému provozu. Jednalo se o zděnou klenutou místnost, uzavřenou zpravidla plackovou klenbou. Otevřené ústí dymníku bylo vynášeno zděným klenutým pasem.

Místnosti domů v přízemí (sín, černá kuchyně, komora) byly klenuté plackovými klenbami se segmentovým tvarem klenebních čel. V některých případech byly klenuté plackovými klenbami i světnice (čp. 5, 20, 54).³⁷ Stropy v patrech byly řešeny jako trámové, zpravidla s omítanými podhledy.

Krovy staveb z poloviny 19. století byly prováděny jako jednoduché hambalkové, u větších domů s dvojicí stojatých stolic pod konci hambalků (čp. 5, 14, 15, 16, 52), u menších domů tvořené pouze hambalky a krokviemi s podélným ztužujícím prvkem nad zápražím (čp. 6, 22, 32, 33, 58, 70 aj.)

Typickou stavbou selských usedlostí popožárové výstavby vesnice byly velké zděné stodoly, zpravidla uzavírající celou zadní stranu dvora. Stodoly byly stavěny z lomové přitesávané opuky se svislými šterbinovými větracími průduchy. Krovy zděných stodol byly převážně řešeny Rankovým typem krovu (čp. 5, 6, 8, 54), který je úspornější z hlediska množství potřebného dřeva a dovozoval zastřešit velké prostory bez nutnosti používat velké množství vazných trámů.

37) Světnice domu čp. 5 a 20 jsou klenuté jednou plackovou klenbou, světnice domu čp. 54 je klenuta dvojicí plackových klenb se středním zděným pasem.

Dvory usedlostí byly uzavírány ohradními zdmi z opuky³⁸⁾ s klenutými bránami půlelptického tvaru a klenutými brankami (čp. 3, 5, 10 14, 15, 16, 32, 38, 47).

POSLEDNÍ TŘETINA 19. STOLETÍ A NOVODOBÝ VÝVOJ

Stavební produkce ve vesnici v tomto období značně zpomalila. Výzdoba průčelních fasád domů přebrala historizující rysy (čp. 73, 72). Domy se nadále stavěly jako zděné z opuky, s tradiční trojdílnou dispozicí. V poslední třetině 19. století přichází do vesnice inovace ve způsobu vytápění a vaření. Tato změna spočívala v zavádění tzv. sporáků – kombinovaného zařízení pro vytápění a vaření. Sporáky se umísťovaly do světnic, kde nahrazovaly starší, nepřímou obsluhovanou kamna. Nové komíny se už prováděly jako užší a tahové, tzn. uzavřené a svedené až na zem. Novostavby domů byly tak již stavěny s tahovým komínem, který byl umístěn v tradiční poloze, ve stěně mezi světnicí a síní. Stávající černé kuchyně byly upravovány na tahový provoz. Nejjednodušší cestu k adaptaci starého otevřeného komína představovalo uzavření plochy, již se do té doby vstupovalo pod komín, nebo alespoň podezdění jeho dymníkového ústí.

V této době dochází i ke změně užívaných klenebních systémů. Místnosti a hospodářské prostory byly nově uzavírány klenbami segmentového profilu, u větších prostor ve skladbě s dělicími zděnými pasy, později (od konce 19. století) s válcovými ocelovými profily.

Hlavním představitelem tohoto období byla novostavba školy, která stojí na návsi. Škola byla postavena jako obdélná patrová stavba, se sedlovou střechou s lucernou a bohatě zdobenou fasádou v novogotickém duchu mezi lety 1873–1876.³⁹⁾ Stavba svým hmotovým ztvárněním vyvolává dojem spíše kostelíka než tradiční vesnické školy.

Sídelní a stavební vývoj vesnice stagnoval do 2. světové války. Docházelo převážně jen k úpravám domů (přístavba hospody k čp. 13, přestavba čp. 40 a 64). Novostavby byly provedeny jako zděné z cihel, se sedlovými střechami a vaznicovými krovy. Fasády objektů byly řešeny charakteristickým kontrastem hladké a hrubé omítky (kůlna pro hasičskou stříkačku z roku 1901, čp. 64, čp. 75). Docházelo k úpravě původně klenutých bran na pilířové, zděné z cihel (např. čp. 4, 13, 22, 40), dále ke zvětšování stodol (čp. 67, 69) a nové výstavbě stodol (čp. 40 po požáru čp. 7).

Druhá polovina dvacátého století byla obdobím největšího úpadku a destrukcí ve vývoji všech vesnic obecně, Sedlce nevyjímaje. Sedm velkých statků zabralo na začátku padesátých let JZD, které bylo nově vybudováno na jihu vesnice. Obyvatelé zabraných domů byli vystěhováni a areály těchto usedlostí byly devastovány (čp. 2, 11, 14, 15, 16, 38, 52, 67 a 73). Celkově bylo zbořeno během tohoto období jedenáct domů (čp. 2, 3, 11, 18, 25, 34, 51, 57, 62, 71, 75). Některé domy byly zachráněny před zánikem chalupářů a novými majiteli (např. čp. 14, 15, 16, 38, 54). Ale přesto je stále ve vesnici několik hodnotných staveb ohroženo chátráním (čp. 52, čp. 70).

Obr. 7: Sedlec, historická fotografie novostavby školy čp. 72 dokončené v roce 1876 (fotografie ze sbírek J. Táborského).

KATALOG VYBRANÝCH OBJEKTŮ

Vybrané usedlosti či domy jsou charakteristickými zástupci výše popsaných etap stavebního vývoje vesnice. Uvedené sociální kategorie jsou přebrány z duplikátu stabilního katastru.⁴⁰⁾ Struktura jednotlivých záznamů je shodná. V prvním odstavci je popsána situace domu, či usedlosti v rámci zástavby, následuje výčet archivních pramenů, popis, datace a závěrečné hodnocení.

Archivní průzkum vesnice Sedlec byl limitován přístupností písemných pramenů, potřebných pro výzkum vesnických staveb. Základní pramenová základna, kterou tvoří pozemkové knihy, nebyla v době průzkumu přístupná. Proto byla základní kostra historických dat pro sledování sídelního i stavebního vývoje postavena převážně na základě historických katastrů,⁴¹⁾ (josefinský katastr z roku 1788⁴²⁾ a stabilní katastr z roku 1839⁴³⁾, reambulace z roku 1855⁴⁴⁾, mapových podkladů a dochovaných kronik. Použitým datům z katastrů předchází informace z rekonstruovaného okruhu prvního číslování z roku 1771.⁴⁵⁾ Z roku 1886⁴⁶⁾ je dochována nekolorovaná mapa vesnice. Významným pramenem se stala tzv. knihovní mapa⁴⁷⁾ pozemko-knižní agendy převzatá od okresních soudů, do které se zakreslovaly změny do 27. dubna 1940.

40) NA Praha, Duplikát stabilního katastru, inv. č. 1385, kart. 625.

41) Berní rula a tereziánský katastr byly při stavebním i sídelním vývoji minimálně využity, neboť usedlosti v uvedených katastrech nejsou ještě identifikovatelné bez využití pozemkových knih.

42) NA Praha, Josefinský katastr, inv. č. 1357, kart. 560.

43) NA Praha, Stabilní katastr, inv. č. 3724, sign. 40; NA Praha, Indikační skica, inv. č. 3724, sign. Chr 4.

44) NA Praha, Stabilní katastr, inv. č. 3724, sign. 406; SOA Zámorsk, VS Rychmburk III, inv. č. 411, č. m. 333–339.

45) Okruh prvního číslování je podrobněji popsán v práci Z. Vařekové, o. c. v pozn. 6, s. 17–18.

46) SOA Zámorsk, VS Rychmburk III, inv. č. 412, č. m. 340–344.

47) NA Praha, Staré katastrální mapy řada A 1837–1890 (1942), Sedlec, inv. č. 1740, 2-2.

38) Lze to přisoudit i protipožárnímu předpisu, který zakazoval dřevěné ploty. M. Ebel, o. c. v pozn. 30, s. 148.

39) Novogotická fasáda byla odstraněna v 70. letech 20. století v akci „Z“ a nahrazena břizolitovou omítkou.

Obr. 8: Sedlec, současná katastrální mapa vesnice s vyznačeným architektonickým a památkovým hodnocením zástavby a s uvedením čísel popisných (kreslil J. Jaroš, Z. Vařeková)

Obr. 9: Sedlec, celkový pohled na průčelí usedlosti čp. 5.

Obr. 10: Sedlec, Rankova konstrukce krovu ve stodole v usedlosti čp. 5. Stodola byla postavena po požáru usedlosti v roce 1857.

ČP. 5

Usedlost půlsedláka je rozložena v jižní části vesnice, při komunikaci do Domoradic, mezi čp. 4 a 64, na stavební parcele číslo 43. Jedná se o trojstrannou usedlost uzavřenou ohradní zdí s klenutou bránou a brankou směrem ke komunikaci. Obytný dům je štítově orientovaný, se zápražím otočeným na jih, s navazujícím přízemním hospodářským křídlem. Paralelně s domem stojí mladší hospodářské objekty. Zadní částí dvora uzavírá zděná stodola.

1771 – dům obdržel čp. 5

1788 – dům se zahrádkou, patří k panství Vysoké Mýto

1839 – na mapě stabilního katastru jsou zaznamenány dva objekty, charakterizované jako obytné a hospodářské stavení, dům značen červeně, stodola žlutě

1855 – beze změny

1886 – v mezidobí provedeny stavební úpravy, vystavěn nový dům, postavena nová stodola

1940 – na jižní straně dvora přistavěny hospodářské objekty

Patrový zděný dům se sedlovou střechou, nasazenou na deskové římsě. Přední průčelí domu je trojosé, patro je odděleno úzkou profilovanou římsou. Stít domu je lichoběžníkový, s dvěma okenními otvory, mezi kterými se nachází půlválcová nika bez výplně. Dvorní strana je čtyřosá, s dvěma krátkými pavlačemi v 2. a 4. ose.

Dispozice domu je trojdílná, v pravé orientaci, uspořádána dvoutraktově, chlévního typu. Celé přízemí domu je klenuté plackami se segmentovým tvarem klenebních čel. Ze střední části domu, ze síně, se vstupuje do světnice, bývalé černé kuchyně, do prvního pat-

ra a do maštale. V černé kuchyni jsou umístěny původní dveře svlakové konstrukce, za kterými sestupují schody do sklepa, umístěného pod světnicí a uzavřeného valenou kamennou klenbou z opuky. Přední díl domu je rozdělen na světnici a světničku, oddělenou zdí, která byla v jedné třetině otevřena a vynášena půlelipsoidním pasem. Do světničky byla vsazena pec, obsluhovaná z černé kuchyně.

Dispozice patra je čtyřdílná, v prvním a druhém dílu dvoutraktová, ve třetím a čtvrtém dílu dvoutraktová. V čele domu jsou dvě světnice, rozdělené lehkou příčkou. Strop v prvním i druhém díle je trámový s omítanými podhledy. Třetí díl tvoří úzká komora s původními vstupními svlakovými dveřmi. Konstrukce stropu je nesena jedním hraněným trámem s okosením se záklopem z tyčovin.

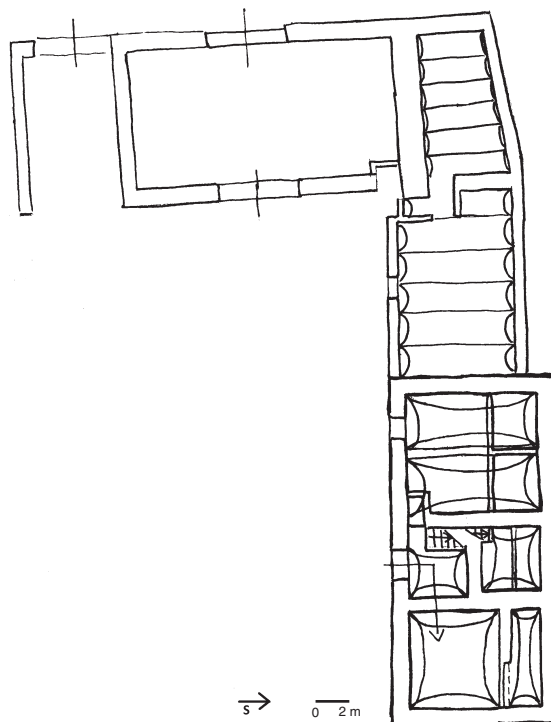
Čtvrtý díl patra tvoří komora, přístupná pouze z venkovní pavlače. Krov domu je hambalkový, se dvěma stojatými stolicemi pod konci hambalků. Trámy jsou spojované čepovými spoji.

Na obytný dům navazují přízemní zděné chlévy z opuky, zastřešené sedlovou střechou. Prostor chlévů je zaklenut segmentovou cihelnou klenbou zděnou do ocelových travers. Nad chlévy je vztyčen novodobý vaznicový krov. Půdní cihelná nadezdívka je doplněna větracími vyzdívkami z cihelné mřížoviny.

Dvůr na západní straně uzavírá zděná stodola se sedlovou střechou. Dispozice stodoly je trojdílná s průjezdným mlatem a dvěma pernamy. Zdivo stodoly je z lomové přitesávané opuky se svislými šterbinovými větracími průduchy. Krov je tvořen konstrukcí Rankova typu.

Datování a hodnocení: Dům a stodola jsou novostavbou, vystavěnou po požáru v roce 1857.⁴⁸⁾ Navazující chlévy byly přestavě-

48) Výpisky, o. c. v pozn. 7.

Obr. 11: Sedlec, čárové schéma půdorysu usedlosti čp. 5 s vyznačením stropních konstrukcí. (Z. Vařeková)

ny po roce 1886.⁴⁹⁾ Jedná se o velmi hodnotný areál usedlosti s řadou dochovaných původních prvků téměř bez pozdějších úprav.

ČP. 6

Selská usedlost je situována na jižním konci návsi, za školou, mezi čp. 43 a 9, na stavební parcele číslo 29. Jednalo se o trojstranný dvůr s pilířovou bránou při návsi. Dům byl okapové orientace vzhledem k návsi, se zápražím obráceným na jih. Kolmo na dům navazovalo hospodářské křídlo s chlévy. Na jižní hranici areálu dvora stojí zděná stodola. Západní hranice pozemku je ohrazena opukovou zdí.

1771 – dům obdržel čp. 6

1788 – dům se zahrádkou

1839 – na mapě stabilního katastru jsou zaznamenány čtyři objekty; charakterizovány jako obytné a hospodářské stavení. Dům je barevně rozdělen, obytná část značena žlutě a zadní část značena červeně, hospodářské stavby zachyceny žlutě

1855 – beze změn

1886 – v mezidobí provedeny rozsáhlé stavební úpravy, dům značen červeně, nově postaveny chlévy a stodola, značené červeně

1940 – v mezidobí provedeny stavební úpravy na domě, přední díl domu odstraněn

2010 – demolice domu, zůstávají hospodářské objekty

Jednalo se o patrový zděný dům z opuky se sedlovou střechou, s polovalbou nad zadním štítem. Netypičnost domu byla dána jeho specifickou adaptací, při níž byl odstraněn přední obytný díl a nové obytné místnosti byly zřízeny v někdejší síni a komoře. Vstup do domu byl přesunut a nově se vstupovalo přes začátek zděného hospodářského křídla.

Přední průčelí domu bylo dvouosé v přízemí i patře, patro odděleno průběžnou římsou o deskovém základě, štít byl zděný trojúhelníkový. Při severním nároží byla svislá stavební spára přes celou výšku domu. Zadní podélná strana byla dvojosá, rozdělena vodorovnou římsou o deskovém základě, oddělující přízemí a patro. V polovině délky zdi byla patrná svislá stavební spára v celé výšce domu. Zadní průčelí bylo jednoosé, v patře s úzkým šterbinovým okenním otvorem. Zadní štít byl dřevěný, lichoběžníkový, svisle bedněný s přelištováním spár. Při severním nároží byla svislá stavební spára, zdivo nad šterbinovým oknem bylo rozděleno vodorovnou stavební spárou. Zdivo pod spárou bylo silně zčervenale, což značí poškození požárem.⁵⁰⁾ Na koruně spodního zdiva po okrajích obou stran byla patrná čela zazděných pozednic a stejná situace byla viditelná na koruně mladšího zdiva.

Kolmo na dům směrem do dvora bylo situováno zděné hospodářské křídlo se sedlovou střechou. Na začátku stavby byla situována nová vstupní síň. Jednalo se o plochostropou obdélnou místnost. Vedle dveří do obytné místnosti, při vnější straně obvodové zdi domu, bylo vyžděno těleso komínu. V zadní části místnosti bylo situováno schodiště do podkrovní hospodářského křídla, přes které se procházelo do prvního patra domu.

Dispozice domu byla dvoudílná, jednotraktová v přízemí i patře. Obě místnosti v přízemí domu byly plochostropé. Šířka obvodového zdiva byla v první části domu 90 cm, v zadní části domu byla zadní podélná zeď tloušťky 140 cm a zbylé obvodové zdi 80 cm. Dům byl podsklepen a vybaven dvěma sklepy různé výškové úrovně. První sklep byl přístupný pouze ze zápraží a situovaný pod první obytnou místností domu. Jednalo se o prostor uzavřený valnou klenbou z opuky, z lomových kamenů. Druhý sklep byl umístěn pod druhou místností a uzavřen stlačenou valnou klenbou z přitesávané lomové opuky, s jednou pětibokou výsečí při vstupu.

49) V katastrální mapě z roku 1886 nebyla stavba zachycena. Dle sčítacích operátů z roku 1890 byl kravin již vystavěn. Soka UO, Okresní úřad Vysoké Mýto, Sčítání lidu 1890, inv. č. 275, kart. č. 141, nefol. 50) P. Kotlík – J. Šrámek – J. Kaše, Opuka, Praha 2000, s. 74.

Obr. 12: Sedlec, pohled na severozápadní nároží domu v usedlosti čp. 6. Netypičnost domu byla dána jeho specifickou stavební adaptací z přelomu devatenáctého a dvacátého století, při níž byl odstraněn přední obytný díl a ke zbylé části domu byl přistavěn nový zděný štít a dům byl zkrácen. Nové obytné místnosti byly zřízeny v někdejší síni a komoře. Prostor po odstraněném předním dílu domu je vymezen ohradní zdí.

Obr. 13: Sedlec, pohled na zadní průčelí domu čp. 6. Kroužkem označené konce pozednic. Starší, spodní, pozednice byly dendrochronologicky datovány do roku 1780/1781, nad nimi vodorovná stavební spára. Po požáru v roce 1858 došlo k nadezdění koruny zdiva a vztyčení nového krovu. Po pravé straně domu je svislou stavební spárou oddělena mladší přízdívka, přízdívka k starší zdi při obnově domu v roce 1858.

nou místností domu. Jednalo se o prostor uzavřený valnou klenbou z opuky, z lomových kamenů. Druhý sklep byl umístěn pod druhou místností a uzavřen stlačenou valnou klenbou z přitesávané lomové opuky, s jednou pětibokou výsečí při vstupu.

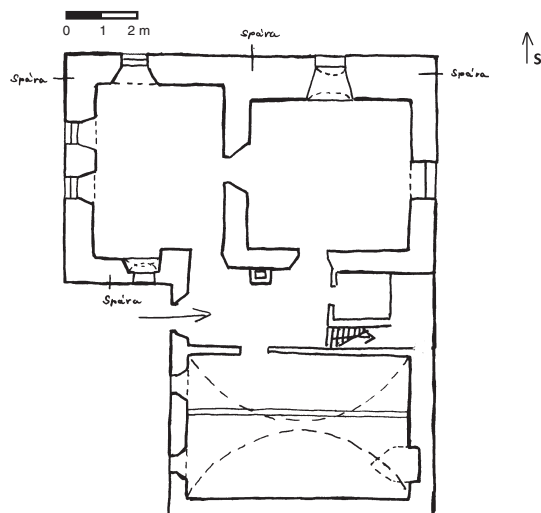
Prostor patra domu byl uzavřen trámovým stropem s prkenným záklopem. Vazné trávy krovu tvořily stropní trávy. Přední část patra sloužila jako obytná místnost a zadní část jako komora. Na zadní podélné zdi byly pod omítkou patrné zazděné dva konce zařizovaných vazných trámů staršího krovu.⁵¹⁾ V zadní podélné zdi a zadní štítové zdi byla na koruně spodního staršího zdiva provedena užší nadezdívka.

Krov domu byl jednoduché hambalkové soustavy, vodorovnou latí se zavětrováním nad zápražím domu. Plné vazby byly označeny tesařskými značkami, římskými číslicemi. První vazba byla označena číslicí VIII, poté následuje souvislá řada končící číslem XV. Číslování potvrzuje odstranění přední obytné části domu.

51) Při demolici zdiva v prvním patře byla obnažena zazděná starší pozednice položená pod zazděnými konci vazných trámů. V rámci průzkumu domu byla provedena dendrochronologie, která určila stáří dřeva. Dřevo pozednice ze stávajícího krovu bylo smýčeno v roce 1857/1858, dřevo ze zazděné strašné pozednice v roce 1780/1781. Z. Vařeková, o. c. v pozn. 1, s. 58–59 (datování ing. T. Kyncl).

Obr. 14: Sedlec: a – pohled na kolmé hospodářské křídlo v usedlosti čp. 6; b – detail datace výstavby chlévů, potvrzující výstavbu ještě v téměř roce po požáru roku 1858.

Obr. 15: Sedlec, čárové schéma půdorysu přízemí a patra domu v usedlosti čp. 6.

Kolmé zděné křídlo chlévů je čtyřdílné, zastřešeno sedlovou střechou. První díl je plochostropý a užíval se jako síň domu. Zbývající díly sloužily jako chlévy a jsou uzavřeny kamennou valenou klenbou. Ve zdivu chléva je na kameni vytesán letopočet výstavby, rok 1858.

Dvůr na západní straně uzavírá zděná stodola se sedlovou střechou. Dispozice stodoly je čtyřdílná s dvěma mlaty a dvěma pernamí. Zdivo stodoly je z lomové přitesávané opuky se svislými šterbinovými větracími průduchy. Krov je tvořen konstrukcí Rankova ty-

pu. Na vazném trámu je uvedena datace výstavby a se jménem stavebníka „1870 Pitra“.

Datování: Za nejstarší část domu lze prohlásit zdivo posledního dílu domu a první sklep. Fragmenty staršího krovu byly datovány do let 1780/1781.⁵²⁾ V roce 1858 byla usedlost výrazně poškozena požárem. Bylo provedeno přezdění druhého dílu, přízdívka při zadní podélné zdi komorového dílu a byl vztýčen nový krov. Nové zděné chlévy byly postaveny ještě v téměř roce a nová zděná stodola byla dokončena až v roce 1870. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století došlo k dalšímu požáru, který poškodil přední, ještě částečně roubenou⁵³⁾ část domu. Po požáru již dům nebyl obnoven ve své plné délce, byl odstraněn přední obytný díl domu a ke zděné zadní části domu byl přistavěn nový zděný štít.

ČP. 14

Usedlost sedláka stojí při návsi mezi čp. 15 a čp. 13, na stavební parcele číslo 68. Jedná o trojstrannou usedlost. Patrový dům v usedlosti je štítové orientace směrem ke komunikaci, se zápražím obráceným na západ. Paralelně k domu stojí hospodářské objekty – kolna a „kočárna“⁵⁴⁾ o půdorysu tvaru L. V zadní části dvora stála zděná stodola, ze které zůstalo pouze obvodové zdivo. Dvůr byl uzavřen ohradní zdí s dvojicí klenutých bran brankou pro pěší.

1771 – dům obdržel čp. 14

1788 – dům se zahrádkou

1839 – na mapě stabilního katastru jsou zaznamenány tři objekty, charakterizovány jako obytné a hospodářské stavení, dva značené červeně a třetí žlutě

1855 – v mezidobí obytný dům i navazující hospodářský objekt radikálně přestavěny a zaznačeny červeně

1886 – v mezidobí přestavba dřevěného objektu (pravděpodobně špýchar)

1940 – přistavěn nový hospodářský komplex půdorysu L

2009 – stodola, špýchar a chlévy odstraněny

Patrový zděný dům se sedlovou střechou, nasazenou na deskové římsě. Přední štít domu je lichoběžníkový s dvěma okenními otvory, mezi kterými je půlválcová nika. Průčelí domu je trojosé, se zbytky štukové výzdoby, patro oddělené úzkou profilovanou římsou. V přízemí mezi okny byly dva pilastry spojené obloučkovým zdobným motivem, na nárožích byla v omítce provedená bosáž a na štítu zdobný štukový motiv polosluncového a sluncového.⁵⁵⁾ Dvorní strana je pětiosá, v přízemí i prvním patře. Okenní otvory jsou obdélné, s tesanými opukovými parapety. Na zadní štítovou stěnu navazoval přízemní objekt chlévů, který byl komunikačně propojen s domem. Přes celou délku zadního průčelí v úrovni přízemí jsou dva zasekané žlaby po placíkové klenbě se segmentovým tvarem klenebního čela. Zadní podélná stěna je obrácena do úzkého prostoru mezi parcelami usedlostí. Na úrovni druhého dílu prvního patra je dveřní otvor se dvěma vysunutými trámy, které byly součástí konstrukce suchého záchodu.

Dispozice domu je trojdílná, v pravé orientaci, komorového typu, uspořádána dvoutrakově. Vstupní síň téměř čtvercového tvaru je za-

52) Vzhledem k situování domu u návsi je pravděpodobný starší původ domu, nežli určila dendrochronologie, neboť v regionu tradice zděných staveb na vesnici výjimečně zasahuje až do 16. století (např. Cerekvice nad Loučnou čp. 11 – průzkum Z. Syrová, J. Syrový, J. Škabrada, M. Ebel a J. Kyncl, 1999 – 2002).

53) Informace od Ing. Dvořáka, čp. 15, Sedlec u Vysokého Mýta, dne 20. 11. 2009.

54) Název hospodářského objektu je převzatý od poslední obyvatelky statku, paní Klusůňové, čp. 11, Sedlec.

55) Zbytky štukové omítky odstraněny v roce 2010.

Obr. 16: Sedlec, celkový pohled na přední průčelí usedlosti čp. 14.

klenuta plackovou klenbou. Ze síně se vstupuje do světnice, do vydělené černé kuchyně, do prvního patra a do komor třetího dílu. Černá kuchyně byla uzavřena valenou klenbou z opuky.⁵⁶⁾ Světnice je zastropena trámovým stropem se třemi příčnými trámy s tradičním okosením s výběhy. Po sejmutí dodatečné cementové omítky se odhalil povalový záklop. Povaly i stropní trámy byly původně provedeny jako pohledové, pouze v prostoru nad pecí byla část stropu opatřena nezbytnou protipožární hliněnou vrstvou lepenice. Trámy byly ošetřeny kličovým nátěrem s organickým barvivem.⁵⁷⁾ Komora, přístupná ze síně, je uzavřena segmentovou cihelnou klenbou a druhá komora valenou klenbou půlkruhového tvaru z opuky, s jednou pětibokou výsečí nad vstupem z kuchyně. Dům je podsklepen, sklep je umístěn pod světnicí se vstupem z černé kuchyně. Sklep je obdélného tvaru, zaklenut mírně stlačenou valenou klenbou.

Prostor prvního patra je trojdílný, řešený převážně dvouraktové. Prostor síně prvního patra byl členěn dřevohlíněnou příčkou na síň, komoru nad kuchyní a chodbu, vedoucí na visutý záchod. Celý prostor prvního patra je uzavřen trámovým stropem s příčnými trámy a jednoduchým deskovým záklopem kladeným na sraz. Stropnice zároveň tvoří vazné trámy konstrukce krovu. V čele domu jsou dvě obytné místnosti, rozdělené příčkou. Zadní komora sloužila jako sýpka. Konstrukce krovu je hambalková, se dvěma stojatými stolicemi pod konci hambalků. Trámy jsou spojované čepovými spoji.

Zděná „kočárna“ z opuky je krytá sedlovou střechou. Čelní štít byl původně lichoběžníkový, později dozděn do trojúhelníkového tvaru. Na podélné straně je zachováno torzo výzdoby fasády – část fabionové korunní římsy a pilastru. Stavba je napříč ztužena kovovými táhly, jejichž ukončení je vyvedeno na vnější stranu stavby a vytváří ozdobný prvek na fasádě. Vstup z dvorní strany je segmentově klenutý. Přízemí je uzavřeno cihelnou segmentovou klenbou. Krov je hambalkový, s jednou úrovní hambalků. Trámy jsou druhotně použité.

Zděná kolna s polopatrem je krytá sedlovou střechou. Konstrukce polopatra nad vjezdem je hrázdná s cihelnou výplní s větrací mřížovinou. Krov kolny je hambalkový s jednou úrovní hambalků. Trámy jsou druhotně použité.

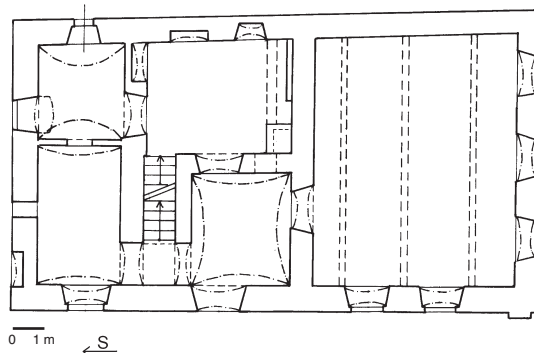
Dvůr byl uzavřen opukovou ohradní zdí (dnes pouze torzo). Zeď do uličního průčelí byla rozčleněna slepými okny a dvěma klenutými bránami, s půlkruhovou brankou pro pěší, kde je ve zdivu vyryt letopočet 1856.

Datování a hodnocení: Dům v usedlosti je novostavbou ze čtyřicátých let 19. století. Dřevo pro konstrukci stropu ve světnici 56) Klenba již byla ve velmi špatném statickém stavu a během zimy 2008/2009 se propadla.

57) Trámy i záklop jsou v celé délce očerněné. Jako organické barvivo v nátěru byl identifikován karmin. Protokol Technologické laboratoře NPÚ ÚP, zpracovaný ing. Petrou Lesniakovou, č. 109-10; Z. Vařeková, Dokumentace světnice čp. 14. Operativní průzkum a dokumentace. Pardubice 2009.

Obr. 17: Sedlec, sluncový a polosluncový motiv štukové výzdoby předního štítu domu čp. 14.

Obr. 18: Sedlec, půdorys domu v usedlosti čp. 14 (zaměření J. Švec, Z. Vařeková)

a krovu bylo smýčeno v letech 1844/45.⁵⁸⁾ Hospodářské objekty na západní hranici dvora pocházejí z počátku 20. století. Jedná se o velmi hodnotný areál usedlosti, který dokládá nástup klasicistních zděných staveb ve vesnici ještě před padesátými lety 19. století.

ČP. 20

Domkářské stavení položené severně od návsi, u komunikace směrem do Vraclavi, mezi čp. 19 a 21, na stavební parcele číslo 13. Jedná se o úhlový dvůr, oddělený od komunikace ohradní zdí. Obytný dům je štítově orientovaný ke komunikaci, se zápražím obráceným na severozápad, kolmo navazuje hospodářské křídlo.

1771 – dům obdržel čp. 20

1788 – dům se zahrádkou

1839 – na mapě stabilního katastru je zaznamenán jeden objekt, značen žlutě

1855 – beze změn

1886 – v mezidobí provedeny stavební úpravy, dům značen červeně, zachyceno kolmé hospodářské křídlo

1940 – beze změn

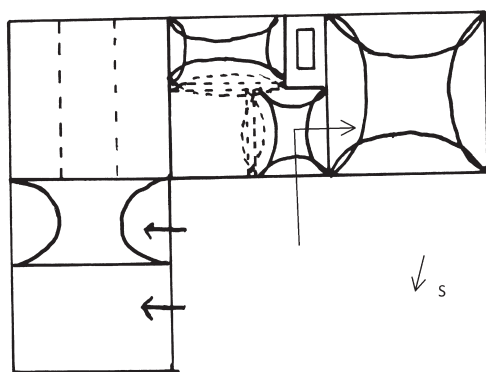
Zděný přízemní dům se sedlovou střechou s polovalbou nad předním štítem. Přední štít je lichoběžníkový, nasazený na deskové římsy. Přední průčelí domu je dvouosé. Dispozice domu je trojdílná v pravé orientaci, v celé délce jednotraktová, komorového typu.

Strop síně je v podélné ose domu rozdělen zděným půlelipsoidovým pasem na dvě části. Zadní část síně je zaklenuta obdélnou plackovou klenbou se segmentovým tvarem klenebních čel. Kuchyňská část má podobu zděné niky, přiložené ke stěně světnice, otevřená do síně segmentově klenutým pasem. Strop přední části síně je rozdělen dalším příčným pasem na dvě části. První část při světnici je uzavřena plackovou klenbou a druhá část při komoře trámovým stropem se záklopem z tyčoviny s hliněnou omazávkou. Světnice je za-

58) Z. Vařeková, o. c. v pozn. 58.

Obr. 19: Sedlec, pohled na dům čp. 20, který byl postaven po požáru v roce 1856.

Obr. 20: Sedlec, čárové schéma půdorysu domu čp. 20, kresleno bez měřítka.

klenuta jednou plackovou klenbou se segmentovým tvarem klenbových čel. Zadní komora je umístěna zhruba o jeden metr výš, nežli je úroveň podlahy v síni. Toto řešení je dáno terénní situací a umístěním sklepa pod komorou. Strop v komoře je nesen dvěma příčnými trámy se záklopem z tyčoviny s hliněnou omazávkou. Sklep představuje nízký obdélný prostor, uzavřený segmentovou cihelnou klenbou. Krov domu byl v době průzkumu již proveden nově.

Kolmé hospodářské křídlo tvoří chlév a stodola. Křídlo je zděné z opuky se sedlovou střechou. Chlév je uzavřený valenou klenbou půlkruhového tvaru, stodola je dvoudílná.

Datování a hodnocení: Dům pochází z období po požáru v roce 1856. Hodnotný dům, představitel domkářské zástavby, s cennými původními konstrukcemi.

ČP. 63

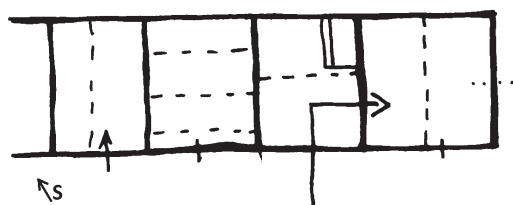
Dům domkáře stojí v severním ulicovém výběžku, mezi čp. 44 a 61, na stavební parcele číslo 4. Dům je okapové orientace, se zápražím otevřeným ke komunikaci a obráceným směrem na západ. 1788 – dům nebyl zapsán v josefském katastru

1839 – na mapě stabilního katastru je zaznamenán jeden objekt, charakterizován jako obytné stavení, značen červeně

1855 – beze změn

1886 – beze změn

1940 – beze změn

Obr. 21: Sedlec, čárové schéma půdorysu domu čp. 63, kresleno bez měřítka.

Přízemní zděný dům z opuky a nepálených cihel, se sedlovou střechou. Průčelí domu bylo novodobě upraveno; přední štítové průčelí domu je jednoosé, štít trojúhelníkový; vstupní strana domu je čtyřosá. Dispozice domu je pětidílná s trojdílným jádrem pravé orientace, komorového typu, uspořádána jednotraktově.

Strop síně je tvořen trámovou konstrukcí s jedním podélným trámem, se záklopem z tyčoviny s hliněnou omazávkou. Kuchyňská část zděná z nepálených cihel má podobu niky, přiložené ke stěně světnice, a otevřené do síně valeným zděným pasem, na němž je posazeno otevřené ústí dymníku. Před kuchyňskou nikou je umístěn poklop se vstupem do sklepa, který je situován pod komorou a uzavřen opukovou valenou klenbou. Světnice je zastropena trámovou konstrukcí s jedním příčným trámem, opatřeným tradičním okosením s výběhy. Na vzniklé ploše uprostřed trámu je vyryta šestilaločná růžice uzavřena ve třech kružnicích. Zadní komora je vybavena novodobým trámovým stropem. Čtvrtý díl domu sloužil jako chlév, stropní konstrukce nedochována. Pátý díl tvoří stodola. Krov domu je mladší, vaznicový, se dvěma stojatými stolicemi.

Datování a hodnocení: Dům byl vystavěn na začátku 19. století, poprvé zachycen v písmenných pramenech v roce 1827.⁵⁹⁾ Jedná se o hodnotný dům, ukázkou domkářské výstavby na počátku 19. století.

ČP. 70

Dům domkáře je situován na severním okraji zástavby, v části zvané Doly, za čp. 12, na stavební parcele číslo 73. Dům je umístěn na terénním zlomu mezi cestou a místním potokem. Dům je okapové orientace, se zápražím obráceným od silnice směrem na sever. 1839 – na mapě stabilního katastru parcela není zastavěna

1855 – zaznamenán jeden objekt, značen červeně

1886 – beze změn

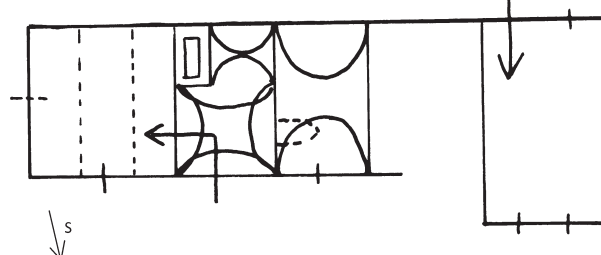
1940 – v mezidobí provedeny stavební úpravy, vybudovány dvě přístavby

Jedná se o přízemní zděný dům, převážně z opuky, se sedlovou střechou, nasazenou na deskové římsě. Přední průčelí domu bylo novodobě upraveno a je jednoosé. Přední štít domu původně lichoběž-

59) Archiv Národního muzea Praha, sbírka G, karton č. 29, Vysoké Mýto, nefol.

Obr. 22: Sedlec, pohled na dům čp. 70, postavený mezi lety 1852–1855.

Obr. 23: Sedlec, čárové schéma půdorysu jádra domu čp. 70, kresleno bez měřítka.

žníkový s dvěma okenními otvory byl později dozděn do trojúhelníkového tvaru. Dispozice domu je čtyřdílná, s trojdílným jádrem v levé orientaci, komorového typu, řešena jednotraktově.

Původními svlakovými dveřmi s nadsvětlíkem vstoupíme do čtvercové síně, uzavřené plackovou klenbou se segmentovým tvarem klenebních čel. Dům je vybaven ještě tradičním nepřímým způsobem vytápění. Kuchyňská část síně je uzavřena valenou klenbou z nepálených cihel. Konstruktivní vyřešení přechodu bez pasu mezi valenou a plackovou klenbou je provedeno vzájemným zapřením klenebních čel do sebe. Prostor pro vaření má podobu zděné niky, přiložené ke stěně světnice a otevřené do síně klenutým pasem. V čele domu je světnice uzavřená trámovým stropem, neseným dvěma příčnými trámy s omítaným podhledem. Zadní komora je zaklenuta půlkruhovou valenou klenbou. Sklep je umístěn pod komorou, se vstupem ze síně a uzavřen cihelnou segmentovou klenbou. Čtvrtý díl, chlév, je bez stropní konstrukce. V jižní podélné zdi je svislá stavební spára, oddělující dům a mladší přístavbu. Krov domu je hambalkový, nejjednoduššího systému.

K zadní straně domu je kolmo přistavěna obdélná zděná stavba, ze které zbyly pouze obvodové zdi se zbytky okenních otvorů a vstupních dveří, které poukazují na obytnou funkci stavby.

Datování a hodnocení: Jádro domu pochází z let 1852–1855. Na přelomu 19. a 20. století došlo k prodloužení domu a stavbě kolmému zděnému domu. Hodnotný starší dům je ukázkou domkářského stavení z padesátých let 19. století, stavěného stále s tradičním způsobem vytápění.

ČP. 73

Výměnkářské stavení, náležející k usedlosti čp. 67, stojí na jižním konci vesnice při komunikaci do Vysokého Mýta, mezi domy čp. 67 a 40, na stavební parcele číslo 81. Jedná se o úhlové stavení, uzavřené ohradní zdi v čele s klenutou bránou a brankou. Dům je štítově orientován, se zápražím obráceným směrem na jih.

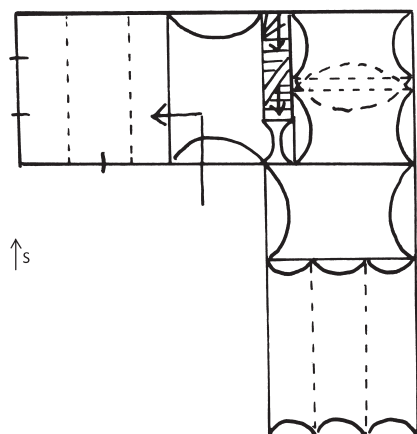
1855 – objekt nezaznamenan

1886 – objekt zachycen, na knihovní mapě značen červeně

1940 – beze změn

Přízemní zděný dům z opuky se sedlovou střechou, nasazenou na deskové římsě. Průčelí domu je v přízemí dvojosé, s původními dvojitými šestitabulkovými okny. Štít domu je trojúhelníkový, s trojicí úzkých půlkruhových oken, nad nimiž je půlkruhové okénko. Dispozice domu je trojdílná, v levé orientaci, jednotraktová, chlévního typu.

Vstupní síň je uzavřená segmentovou klenbou a na podlaže je položena původní dlažba z kamenných opukových desek. Dům byl vybaven od počátku tahovým komínem, umístěným v tradičním místě ve stěně mezi síní a světnicí. V síně při stěně třetího dílu je vestavěno dřevěné těleso schodiště, vedoucí do podkroví a pod ním vstup do sklepa. Světnice je zastropena trámovou konstrukcí se dvěma příčnými trámy, s omítnutým záklopem. Třetí díl domu tvoří maštal, zaklenutá dvěma poli segmentových klenb do zděného pasu.

Obr. 25: Sedlec, čárové schéma půdorysu výminku čp. 73, kresleno bez měřítka.

Obr. 24: Sedlec, pohled na přední průčelí výminkářského stavení čp. 73, které náleží k usedlosti čp. 67. Výmínek byl postaven v roce 1880.

Sklep, umístěný pod síní, tvoří obdélná místnost zaklenutá segmentovou klenbou. Krov domu je hambalkový, s jednou úrovní hambalků.

V kolmém hospodářském křídle jsou umístěny dva chlévy. První je zaklenutý segmentovou klenbou, druhý klenutý třemi poli segmentových klenb zděných do ocelových traverz.

Datování a hodnocení: Dům je novostavbou z roku 1880.⁶⁰⁾ Jedná se o velmi hodnotnou výměnkářskou usedlost bez pozdějších úprav, dochovanou s původními konstrukcemi a prvky.

ZÁVĚR

Průzkum sídelního a stavebního vývoje vesnické zástavby v Sedlci potvrdil, že se jedná o lokalitu, která je zajímavá hned z několika hledisek. Půdorys vesnice je do dnešních dnů dochován s poměrně malou mírou narušení nevhodnými novodobými zásahy. Vesnice Sedlec je v rámci Vysokomýtska lokalitou s největším počtem patrových domů v usedlostech. Tato hodnotná skupina zděných patrových klasicistních domů, s navazujícími hospodářskými objekty a současnými domy nižších sociálních vrstev, byla postavena v podstatě jednorázově po velké vlně požárů v 50. letech 19. století. Obnova vesnice byla již zřejmě plánovitá, ač to prozatím nelze doložit stavebními plány.⁶¹⁾ Nové období s sebou přineslo změny v používání materiálů, vzhledu staveb, konstrukčních postupech a uplatňování architektonických principů. Díky přírodním podmínkám se výhradním stavebním materiálem obnovy vesnice stala hlína a opuka – materiály, které vtiskly domům z tohoto období charakteristickou podobu.

Vznik těchto stavebně precizních a náročných staveb souvisí nepochybně s celkovou sociálně – ekonomickou proměnou venkova, změnou zemědělského systému a intenzifikací zemědělské malovýroby, což vše bylo předpokladem pro vznik velkoryse rozvržených novostaveb patrových domů, jejichž řešení vycházelo z tradičního prostorového členění zdejšího domu. Zděné patrové domy v Sedlci dosahují vysokých architektonických a památkových kvalit. K patrovým domům jako menší sourozenci in-

60) „Roku 1880 bylo povoleno majiteli usedlosti čp. 67 Josefu Pitroví, postavit si dům s hospodářským stavením na své zahradě. Novému domku, výměnkou, bylo přiděleno čp. 73.“ Citace ze Školní kroniky (v soukromé sbírce Jiřího Táborského, nefol. rkp. uložen v čp. 33 v Sedlci).

61) Stavební plány domů ve vesnici prozatím nebyly nalezeny, příslušný fond stavebního úřadu je nepřístupný. SOKA Ústí nad Orlicí, AM Vysoké Mýto, nepřístupné.

taktně náleží domy domkářů, pocházející z relativně krátkého období několika desetiletí. Sedlec byl navržen k prohlášení za vesnickou památkovou zónu, ale nebyl prohlášen, ačkoliv zástavba vesnice je do dnešní doby ve velké míře dochovaná, s řadou autentických prvků a detailů jednotlivých staveb.

DAS DORF SEDLEC – ERFORSCHUNG DER DORFBAUTEN

Das Dorf Sedlec liegt in Ostböhmen (Bez. Ústí nad Orlicí [Wildenschwert], Kr. Pardubický [Pardubitzer]), vier Kilometer westlich von Vysoké Mýto (Hohenmauth) auf dem Hochplateau „Na vršich“. Das Dorf wurde im Jahr 1325 als ein Dorf im Besitz des niedrigen Adels erstmals schriftlich erwähnt, 1410 erscheint es in den Hoftafeln als „villa Sedlec“. Im Jahre 1431 wurde das Dorf geteilt, der nördliche Teil gehörte dem Kleinadel, der südliche der Herrschaft Vysoké Mýto. Diese Teilung erhielt sich bis zum Ende der Patrimonialverwaltung.

Als ein Rest der mittelalterlichen Dorfentwicklung ist der Grundriss des Dorfplatz-Kerns erhalten, der wohl regelmäßig um den dreiseitigen länglichen Dorfplatz mit einer offenen Seite zum Bach und anschließenden Hufen hinter einzelnen Bauernhöfen vermessen wurde. Um der Unerreichbarkeit der Grundbücher wegen lassen sich einzelne Höfe bislang nicht identifizieren. Die erste schriftliche Quelle mit Bedeutung für die Dorfbesiedlungsentwicklung ist die Steuerrolle, die im Dorf zwölf Bauern registriert, zwei Gärtner, zwei Viertelbauer und einen Bau Suškovské genannt, das während des dreißigjährigen Krieges wüste wurde. Im Theresianischen Kataster, aus der Zuerkennungsfassung aus dem J. 1713 herauskommend, sind schon 18 Bauern und zwei Hütten ohne Grundbesitz genannt. Der allgemein für das 18. Jahrhundert charakteristische Anwachs der Zahl der Häuslerbauten, ist in Sedlec bei der Rekonstruktion der ersten Nummerierungsrunde aus dem Jahr 1771 deutlich, als 43 Konskriptions-Nummern zugeteilt wurden. Die in den Mappen des Stablen Katasters im Nordwestteil des Dorfkernes um den Dorfplatz deutliche Häuslerbebauung wurde mit dem Josefinischen Kataster aus dem Jahr 1788 bestätigt, der 50 Häuser registrierte. Die lebhafteste Bautätigkeit hörte auch in den nachfolgenden Jahren nicht auf, bis 1848 das Dorf enthielt 69 Konskriptions-Nummern.

Die 1850er Jahre erschienen für Sedlec als eine sehr dramatische Periode. Das Dorf wurde von sechs Bränden betroffen (1852, 1854, zweimal im Jahr 1856, 1857, 1858), die die Dorfgestalt erheblich veränderten. Der Großteil vom Dorf hatte in den 1850er Jahren ausgebrannt und wurde in der noch bestehenden gemauerten Gestalt wiederausgebaut. Als Urheber der heutigen gemauerten Dorfgestalt möge im bestimmten Maß das Feuer genannt werden, denn die Brände beschleunigten die Umbauaktivität zu den gemauerten Konstruktionen und die Durchsetzung des Klassizismus. Der Klassizismus als solcher hat in die Dörfer Böhmens nicht nur konsequent den Mauerbau gebracht, sondern er beeinflusste auch die architektonische Gestaltung des Dorfes. Die Dorfenerneuerung nach den Bränden war bestimmt planmäßig, mit Ausnutzung der Projekte ausgebildeter Bauleute, wovon die ausgereifte Gleichartigkeit der projektierten Anlagen sowohl der einstöckigen Häuser in den Bauernhöfen als auch der kleineren Häuslerbauten zeugen.

Eine Gruppe der großen Bauernhöfe mit einstöckigen gemauerten Häusern bildet ein rares Ensemble der gemauerten klassizistischen Bauten aus den 1840er bis 1870er Jahren. Das Dorf Sedlec ist im Rahmen der Umgebung von Vysoké Mýto die Ortschaft mit der höchsten Zahl der klassizistischen gemauerten einstöckigen Häuser in den Bauernhöfen. Diese wertvolle Gruppe der gemauerten einstöckigen klassizistischen Häuser in den Bauernhöfen mit anschließenden Wirtschaftsbauten und den heutigen Höfen und Häusern der niedrigeren Sozialschichten wurde im Grundsatz auf einmal nach einer massiven Welle der Brände in den 1850er Jahren erbaut. Die Dorferneuerung verlief trotz dem bisherigen Mangel an Bauplänen wohl schon planmäßig. Dank den Naturgegebenheiten wurden der lokale Lehm und Pläner zu den ausschließlichen Baumaterialien, die den Charakter des heutigen Äußeren der Bauten bestimmten. Der Dorfkern von Sedlec war zur Erklärung der Denkmalschutzzone entworfen worden, was aber trotz der Tatsache, dass die Dorfbauung im hohen Maß mit einer Menge authentischer Glieder und Details einzelner Bauten erhalten ist, nicht geschah.

Príspevok vznikl v rámci plnení výzkumného cíle NPÚ: **Výzkum nemovitých památek v ČR. Aktuální metodické otázky průzkumu a dokumentace, ohrožené druhy památek a jejich vybrané exempláře**, financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Sedlec (Bez. Ústí nad Orlicí, Pardubický [Pardubitzer] Kr.), Dorfplatz, nördliche Häuserfront mit einstöckigen Häusern. Von links: Bauernhöfe Nr. Konskr. 16, 15, 14, rechts Nr. 13 mit dem Ausscharnk-Zubau aus den 1920er Jahren vor der Hausfront (Fotos von Z. Vařeková, falls nicht anders angeführt).

Abb. 2: Sedlec, Ausschnitt aus der Mappe des Stablen Katasters, 1839.

Abb. 3: Sedlec, Nordteil des Dorfes, Häuslerbauten an der Straße in der Richtung nach Vraclav, von rechts Nr. 47 22, 21, 20.

Abb. 4: Sedlec, Dorfplatz, historische Aufnahme aus dem Anfang des 20. Jahrhunderts. Links das Haus vom Bauernhof Nr. 11 mit dem auffallenden Vorderteil in der Blockbauweise mit dem angeschlossenen gemauerten einstöckigen Flur und den Hinterkammern. Diese Anordnung entspricht der Baucharakteristik der spätmittelalterlichen Bauernhäuser. Das Haus wurde 1972 abgerissen. In der Dorfplatzfront im Hintergrund sieht man das einstöckige Haus im Bauernhof Nr. 15 und das Ausgedinge des Bauernhofs Nr. 16 (Foto aus der Sammlung von J. Tábořský, aufbewahrt in Sedlec Nr. 33).

Abb. 5: Sedlec, im Vordergrund gemauerte Häuser Nr. 32, 33 der sozial schwächeren Häuslerschicht, erbaut nach dem Brand 1852. Hinter ihnen die heute abgerissenen Häuser Nr. 34 und 39 (historisches Foto aus dem Anfang des 20. Jahrhunderts, Sammlung von J. Tábořský).

Abb. 6: Sedlec, Bauernhof Nr. 54, gemauerte, nach dem Brand 1857 erbaute Scheune mit späterer Giebeländerung.

Abb. 7: Sedlec, Neubau des Schulgebäudes Nr. 72, vollendet 1876 (Foto aus der Sammlung von J. Tábořský).

Abb. 8: Sedlec, heutige Katastermappe mit architektonischer und Denkmalauswertung der Bebauung mit Anführung der Konskriptionsnummern (Zeichnung J. Jaros).

Abb. 9: Sedlec, Bauernhof Nr. 5, Gesamtansicht der Fassade.

Abb. 10: Sedlec, Bauernhof Nr. 5, Scheune, Dachkonstruktion System Raknek aus der Zeit nach dem Brand 1857.

Abb. 11: Sedlec, Bauernhof Nr. 6, Haus. Um die Wende des 19. und 20. Jahrhunderts wurde der Bauernhof von einem Brand betroffen, der den Blockbauteil des Hauses beschädigt hat. Zum gemauerten Hausteil baute man den neuen Giebel zu, das Haus wurde verkürzt.

Abb. 12: Sedlec, Haus Nr. 6, Hinterseite. Mit Ring sind die Mauerlattenköpfe bezeichnet; die älteren (die unteren) wurden 1780/1781 dendrochronologisch datiert. Nach dem Brand 1858 erhöhte man die Mauerkrone und baute neues Dach aus. An der rechten Hausseite trennt eine vertikale Baufuge die spätere Anmauerung an die ältere Mauer aus der Hausrenovierung im Jahre 1858.

Abb. 13: Sedlec, Bauernhof Nr. 6, a – Ansicht des querstehenden Wirtschaftsfüßels, b – Detail der Datierung an der Stallmauer, den Stallbau nach dem Brande 1858 bestätigend.

Abb. 14: Sedlec, Bauernhof Nr. 14, Fassade, Gesamtansicht.

Abb. 15: Sedlec, Haus Nr. 14, Sonnen- und Halbsonnenmotiv im Stuck am Giebel.

Abb. 16: Sedlec, Häuslerhof Nr. 20, erbaut nach dem Brande 1856.

Abb. 17: Sedlec, Haus des Häuslers Nr. 70, erbaut nach 1852.

Abb. 18: Sedlec, Ausgedingehof Nr. 73, der zum Bauernhof Nr. 67 angehört. Ausgedinge erbaut 1880.

Abb. 19: Sedlec, Haus Nr. 20, erbaut nach dem Brande 1856.

Abb. 20: Sedlec, Haus Nr. 20, Grundriss-Linienschema, ohne Maßstab.

Abb. 21: Sedlec, Haus Nr. 63, Grundriss-Linienschema, ohne Maßstab.

Abb. 22: Sedlec, Haus Nr. 70, erbaut zwischen den Jahren 1852-1855.

Abb. 23: Sedlec, Haus Nr. 70, Grundriss-Linienschema, ohne Maßstab.

Abb. 24: Sedlec, vordere Fassade vom Ausgedinge Nr. 73, zum Bauernhof Nr. 67 angehörig. Das Ausgedinge wurde 1880 erbaut.

Abb. 25: Sedlec, Ausgedinge Nr. 73, Grundriss-Linienschema, ohne Maßstab.

(Übersetzung J. Noll)